

9. Conclusions

A partir dels punts anteriors es poden destil·lar unes conclusions bàsiques sobre la realitat de la comunitat jueva de Torroella de Montgrí ara fa set-cents anys.

- Cal destacar la solidesa i la continuïtat de la presència jueva a la vila al llarg de tot el període estudiat. Els jueus ja hi eren a les darreres dècades del segle XIII i encara hi vivien a mitjans del segle següent. No es pot quantificar la seva presència, però és possible identificar una quantitat *mínima* de persones i fins i tot de famílies. Pot aventurar-se la xifra d'unes deu o quinze famílies permanentment instal·lades a la vila, la qual cosa podria significar una cinquantena de persones. Al voltant de Torroella, a més, s'establí una zona definida per altres comunitats jueves - Girona, la Bisbal, Castelló, Besalú, Camprodon i Vic - dins la qual era habitual l'establiment tant de relacions matrimonials com de moviments migratoris.

Jueus amb Matsot, pa àcim. (British Library)

-Els jueus disposaven de terres i animals amb els quals garantien bona part de la seva subsistència. També havien de dedicar-se al comerç, sobretot al comerç al detall amb béns d'escàs valor, però d'ús quotidià. Alguns d'ells també actuaven com a prestamistes. No hi ha manera, però, de saber quants d'ells ho feien amb més o menys regularitat, quants prestaven diners només de tant en tant i quants no ho feien mai.

- De totes les seves activitats econòmiques, el crèdit és la més ben documentada. El préstec jueu s'enquadrava en una societat on per a moltes famílies era habitual recórrer al crèdit i passar llargues temporades endeutades. El marc legislatiu -que dificultava l'accés dels cristians a les operacions creditícies amb interès- feia que *una part* del crèdit es vehiculés a través de prestamistes jueus. Els préstecs jueus eren crèdits amb interès i garantits amb el lliurament de penyores.

Cal sospitar que els contractes crediticis amagaven part de la realitat i que, per tant, implicaven unes condicions més oneroses que les declarades. Així, els capitals declarats podien amagar els interessos i podia no fer-se esment de les penyores entregades pel debitor. Molts d'aquests préstecs s'arrossegaven durant anys i implicaven múltiples i complexes renegociacions. És més que probable, finalment, que els prestamistes jueus canalitzessin diners cristians que trobaven en el crèdit jueu una forma rendible per invertir-se.

-Lligat de manera parcial al tema del crèdit, els jueus torroellencs estaven sotmesos a una constant pressió fiscal per part de la corona. No és possible quantificar-ne el volum, però era prou gran com per forçar la marxa d'algunes famílies jueves. Les càrregues fiscals segurement es *tallaven* o repartien entre les diferents famílies de la comunitat segons la seva riquesa.

- No hi ha cap referència sòlida sobre una possible organització o forma d'autogovern de la comunitat jueva. Cal esperar, sembla, fins l'any 1388, quan la comunitat torroellenca va rebre el permís per constituir-se en aljama, és a dir, en comunitat amb personalitat jurídica pròpia.

- Pel que fa a les formes de vida més directament lligades a la religió, no existia cap call o espai urbà destinat als jueus de manera exclusiva i no hi ha testimonis d'espais d'ús religiós com sinagogues

o cementiri. Alguns homes coneixien la llengua hebrea, que era la usada en la litúrgia i per redactar alguns contractes atorgats entre jueus. La llengua d'ús públic i privat de jueves i jueus, però, era el català. Sembla que en el seu vocabulari hi havia paraules o expressions manllevades de l'hebreu.

- Res indica, finalment, que les relacions entre jueus i cristians fossin cordials. No cal imaginar unes famílies jueves permanentment amenaçades i perseguides pels cristians, però devia existir un antisemitisme popular que, de tant en tant, es manifestava en actes violents. Entre uns i altres hi havia - com afirma David Romano - molt més de simple coexistència que no pas de sincera convivència. Aquesta no era encara la realitat de les grans violències de finals del segle XIV, però n'estava aplanant el camí.